

משך חכמה

פרשת חוקת, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמ"ד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

טבל ואחרי כן הזה, מה דינו

[טו]

יט, יג) כי מי נדה לא זרק עליו טמא יהיה עוד טומאתו בו. לפי המבואר¹ בספרי [אינו לפנינו, רק בילקוט, והביאוהו הקדמונים] מפני שהייתי אומר אם קדמה טבילה להזאה יצא, תלמוד לומר

יט, יג) פל הנגע בַּמַּת בַּנֶּפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת מִשְׁפָּן ה' טָמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נִדָּה לֹא זָרַק עָלָיו טָמֵא יְהִי עוֹד טָמֵא אֶתּוֹ בּוֹ:

אפילו טבל בליל תשיעי או בליל עשירי, מזין עליו למחר אחר הנג' החמה". ועל פי זה יתבאר כונת התורה ככפתור ופרח, דלאחר שכתבה תורה דין מצות הזאה בשלישי ושביעי, וכתבה שאם לא התחטא ביום השביעי לא יטהר, חוזר הכתוב ומבאר דין טבילת האדם והזאה כאשר לא הזה בזמנו, ואומר "כי מי נדה לא זרק עליו טמא יְהִי", פירוש אם מי נדה לא זרק עליו בשביעי – שהרי הוא המשך למה שכתב לפני כן הזאה של שביעי – אז "טמא יהיה" לעולם, כלומר אפילו אם טבל אלא שרק לא זורק עליו, שהיתה טבילתו לפני הזאה, אז טמא יהיה לעולם, בלשון עתיד, כלומר שאפילו אם יחזור ויזה לאחר שביעי לא יועיל לו הזאה זו, כיון שטבילתו נפסלה. ועל זה ממשיך הכתוב ואומר, שיש עוד אופן שטומאתו תהיה רק זמנית, דהיינו, "עוד טמאתו בו", שאם טבל לאחר השביעי, ועוד לא זורק עליו, טומאתו היא רק זמנית. עוד טומאתו בו, עד שיזה, אבל אם יזה מהני הזאתו, כיון שטבל לאחר שביעי, דאז מהני טבילה אפילו לפני הזאה, ומדוקדק היטב לשון הכתוב, בס"ד.

[ואני מסתפק מאוד בכונת המשך חכמה, מה סובר באופן שטבל בשביעי לפני הזאה, ועבר שביעי והזה, האם מהני. וצדדי הספק, האם טבילתו שלפני הזאה לא עלתה לו רק לענין שהזאה בשביעי לא תועיל, אבל הזאה לאחר שביעי תועיל, או דלמא כיון שטבל בשביעי בטלה טבילתו לגמרי וצריך לחזור ולטבול שוב, ואז, אם יזה יעלה לו הטבילה. ולפי הצד שמהני טבילה בשביעי אם יזה לאחר שביעי, יפרש הכתוב, שטומאתו יהיה בו ביום השביעי בלבד, שאז לא יועיל הזאה, אבל לאחר השביעי תועיל, ואין צריך שוב לטבול. ואם נפרש שלא תועיל הזאה כלל, יתפרש כפי שפירשנו בפנים, שטומאתו בו לעולם עד שיטבול שוב, וטומאתו בו אם יטבול לאחר שביעי. ובלשון המשך חכמה יש לדקדק לשני הצדדים, שכתב "טמא יהיה, אף שטבל קודם הזיה ואחר זה הוזה ביום השביעי, טמא יהיה, ואין הטבילה שקודמת להזיה מטהרתו", משמע שהזאה לאחר השביעי תועיל על טבילה בשביעי. ולאחר מכן כתב "ואם עבר יום השביעי, אז עוד טומאתו בו, אבל אם זורק עליו טהור הוא, אם היה הטבילה קודם להזיה" מלשון זה משמע שחוזר וטבול אפילו טבל בשביעי. ומלשון הרמב"ם (פרה אדומה יא, ב) שכתב "מי שהוזה עליו בשלישי ולא הוזה עליו בשביעי ושהה כמה

¹ [טו] תוכן דבריו ליישב לשון הכתוב, דהנה כיון דכתיב "פל הנגע בַּמַּת בַּנֶּפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת מִשְׁפָּן ה' טָמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל", מבואר, שכיון שלא זרק עליו מי נדה, טמא הוא, אם כן מדוע חוזר הכתוב ומפרש "כי מי נדה לא זרק עליו טמא יְהִי עוֹד טָמֵא אֶתּוֹ בּוֹ", מה מוסיף לנו המשך פסוק זה. ועוד, מהו שינוי הלשון, דטמא יהיה משמע שטומאתו תהיה עליו לעולם בלשון עתיד, וטומאתו בו משמע שהטומאה רק בו עכשיו ולא בעתיד, מה כוונת הפסוק בזה.

ומבאר המשך חכמה על פי שיטת הרמב"ם. דהנה תנן בפרה (יב, יא) "טבל את האזוב ביום והזה ביום כשר, ביום והזה בלילה בלילה והזה ביום פסול, אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום, שאין מזין עד שתנן החמה". הנה מבואר, שטבילת האזוב והזאה צריך להיות רק ביום, אבל האדם עצמו טובל בלילה. ולכאורה מבואר, שיטבול בליל שביעי ויזה למחרת ביום השביעי. אבל זה אינו נכון, כמו שאמרנו בספרי במדבר (פרשת חקת פסקא קכט) ומביאו הרמב"ם בפירוש המשנה, וז"ל הספרי "וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב, מה ת"ל, מפני שהייתי אומר אם קדמה טבילה להזאה יצא ת"ל וחטאו ביום השביעי, ואח"כ וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב" ע"כ. הנה מבואר, שאם טבל לפני הזאה אפילו ביום, לא עלתה לו טבילה, אם כן מה פירוש המשנה "אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום", והרי לשון זה מוכח שיכול לטבול לפני הזאה ואפילו בלילה שקודם להזאה.

לפיכך מביא הרמב"ם בפירוש המשנה את דברי הספרי (שם), וז"ל: "אין לי אלא שביעי, שמיני תשיעי עשירי מנין, ת"ל וחטאו מכל מקום", מבואר שיכול להזות אפילו בשמיני תשיעי ועשירי, אלא שההזאה רק ביום, כדתנן במגילה (כ, ב) כל היום כשר להזאה. ועל פי זה מבאר הרמב"ם בפירוש המשנה, שאם שהה לאחר שהוזה בשלישי, ולא הזה בשביעי אלא לאחר מכן בשמיני תשיעי עשירי כו', אז יכול לטבול בלילה קודם להזאה, ולהזות לאחר טבילה, דלא אמרו שטבילה לפני הזאה פסולה אלא ביום השביעי, אבל אם טבל לאחר שביעי הוי טבילה, ויזה לאחר מכן [וכן פסק הרמב"ם הלכות פרה אדומה פרק יא הלכה ב וז"ל "מי שהוזה עליו בשלישי ולא הוזה עליו בשביעי, ושהה כמה ימים, טובל בכל עת שירצה אחר השביעי בין ביום בין בלילה, ומזין עליו ביום בין קודם טבילה בין אחר טבילה,

משך חכמה

פרשת חוקת, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמ"ד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

עָלְיו טָמֵא יְהִי עוֹד טָמֵאָתוּ בּוּ:

(יט, כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִתּוֹךְ

הַקֹּהֵל כִּי אֵת מִקְדָּשׁ ה' טָמֵא מִי נִדָּה לֹא זָרַק עָלָיו טָמֵא הוּא:

דין טבול יום מחוסר כיפורים וטמא למת מצוה בכניסה למקדש

(יט, יג) טמא³ יהיה, לרבות טבול יום, עוד טומאתו בו, לרבות

מחוסר כיפורים (מכות ח, ב. ובספרי זוטא, כאן). פירוש, דיהיה

הוא עתיד, שעד הערב טמא, ואין בידו להסיר טומאתו ממנו, ואנו

יודעים שלעתיד יהיה טמא, אבל מחוסר כיפורים, בידו להביא

כפרתו ולהשליך טומאתו מעליו. עוד טומאתו בו, לרבות שאם

נטמא במת מצוה, חייב על כניסה דמקדש [מכות ח, ב]. וזה כתוב

גבי משכן ה' טמא, שבמשכן נקרה לפעמים שהיו צריכים לטמא

למת מצוה, וזה מישאל ואלצפן שנטמאו לנדב ואביהוא (סוכה

כה, ב), ואפילו הכי לא היו רשאים ליכנס בטומאתן במקדש, ולכן

שיביא קרבנותיו, ומהמלה עוֹד למדו למת מצוה.

וז"ל הגמרא במכות "כל היכא דכתיב אשר - דאי בעי הוא, אלא מעתה,

ואיש אשר יטמא ולא יתחטא (יט, כ) - אי בעי מיטמא אי בעי לא מיטמא,

מת מצוה דלא סגי דלא מיטמא, הכי נמי דפטור! שאני התם, דאמר קרא

(יט, יג): טמא יהיה, מ"מ. ההוא מיבעי ליה לכדתניא: טמא יהיה - לרבות

טבול יום, טומאתו בו - לרבות מחוסר כיפורים! א"ל: אנה מעוד (טומאתו)

קא אמינא ע"כ.

ויש לדקדק, מדוע מטמא יהיה לומדים לטבול יום, ומטומאתו בו לומדים

למחוסר כיפורים, ולא להפך. ועוד יש לדקדק, מדוע מת מצוה כתוב

בתורה במשכן ולא במקדש, זה בא המשך חכמה לתרץ.

ומבאר הלשון "טמא יהיה" משמע שבודאי יהיה טמא, והיינו טבול יום

שאינו תלוי במעשיו אלא בהערב שמש, אבל הלשון טומאתו בו משמע כל

זמן שהטומאה בו ותלויה בו, והיינו מחוסר כיפורים שיכול להביא קרבן

ולהטהר, והטעם שאמרה תורה מת מצוה במשכן, כיון שבמשכן היה דבר

כזה שהיה מת מצוה במשכן, והם נדב ואביהו שנטמאו להם מישאל ואלצפן

(סוכה כה, ב), [וזה היה מותר, כיון שאסור לזר להכנס, אבל לאחר שנטמאו

אסורים להכנס שוב], לפיכך כתבה תורה דין זה במשכן, [אבל הוא הוא

הדין למקדש, כמבואר בשבועות (טז, ב)]

וחטאו ביום השביעי (פסוק יט), ואחרי כן וכבס בגדיו וטהר

(פסוק יט), ובפירוש המשנה (פרה יב, יב) ביאר רבינו, דזה דוקא

ביום השביעי, אבל כי עבר שביעי ולא הזה, אז טובל בלילה ומזה

ביום וטהר, יעויין שם. לפי זה אתי שפיר, כי מי נדה לא זרק עליו

אז ביום השביעי, טמא יהיה, אף שטבל קודם הזיה ואחר זה

הזיה ביום השביעי, טמא יהיה, ואין הטבילה שקודמת להזיה

מטהרתו, ואם עבר יום השביעי, אז עוד טומאתו בו, אבל אם זרק

עליו טהור הוא, אם היה הטבילה קודם להזיה. ודו"ק².

[טז]

(יט, יג) כָּל הַנֶּגַע בְּמַת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת וְלֹא יִתְחַטֵּא אֵת

מִשְׁפָּן ה' טָמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נִדָּה לֹא זָרַק

ימים, טובל בכל עת שירצה אחר השביעי, משמע שלא מהני כלל

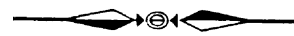
הטבילה בשביעי, ולכן פירשתי בפנים על פי זה, אבל עוד צריך עיון].

² תמצית דבריו: אם טבל ביום השביעי לפני הזאה, לא מועיל

הזאה, אבל אם איחר הזאת שביעי לאחר מכן, יכול לטבול לפני

הזאה, ולהזות לאחר מכן, ומהני. דיכול להרחיק הזאת שביעי

משלישי אפילו הרבה זמן. זה שיטת הרמב"ם.

[טז]

³ [טז] תוכן דבריו, במסכת מכות (ח, א) אמרו, שכל מקום שכתוב בתורה

"אשר", הכונה רשות, ובא למעט דבר מצוה. ומקשה הש"ס, הא כתיב (יט,

כ) "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִתּוֹךְ הַקֹּהֵל כִּי אֵת

מִקְדָּשׁ ה' טָמֵא מִי נִדָּה לֹא זָרַק עָלָיו טָמֵא הוּא", ולפי זה משמע דוקא אם

נטמא ברשות, אבל אם נטמא במצוה מותר להכנס למקדש, והיינו שנטמא

במת מצוה. ומתוך הש"ס, דיש ריבוי בכתוב דלעיל לרבות מת מצוה,

דכתיב לעיל (פסוק יג) "כָּל הַנֶּגַע בְּמַת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת וְלֹא יִתְחַטֵּא

אֵת מִשְׁפָּן ה' טָמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נִדָּה לֹא זָרַק עָלָיו

טָמֵא יְהִי עוֹד טָמֵאָתוּ בּוּ" ודרשו חז"ל [דמילים אלו נראה דבאו

לדרשה] טָמֵא יְהִי - לרבות טבול יום, שעד הערב שמש טמא הוא.

(עוד) טָמֵאָתוּ בּוּ - לרבות שאם הוא מחוסר כיפורים לא יכנס למקדש עד

משך חכמה

פרשת חוקת, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמ"ד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

שאינן שם לטומאה קלה אצל חמורה. לכן אמר, כי מי נדה לא זרק עליו טמא יהיה, אף אם עוד טמאתו בו, פירוש, בשעת המגע במת, שיש עליו טומאה שיוצא מגופו בעוד שנגע במת, דלענין שלוח מחנות חמור מטמא מת, בכל זאת, בזב שנגע במת, כל זמן שלא זרק עליו מי נדה, טמא יהיה, לחייבו כרת על ביאת מקדש. ודו"ק⁴.

[יח]

(יט, טז) וְכֹל אֲשֶׁר יִגַע עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה בְּחֻלְלֵי חֶרֶב אוּ בְּמַת אוּ בְּעֵצִים אֲדָם אוּ בְּקִבְרֵי יְטֵמָא שְׁבַעַת יָמִים:

מנין לטומאת היסט במת שטמא שבעת ימים

(יט, טז) ספרי⁷ פסקא קכז, רבי מאיר אומר אין צריך, הרי הוא אומר (להלן לא, יט) וכל הורג נפש בדבר שאינו מקבל טומאה כו'.

עליו טומאה לפני כן, ושבע לה טומאה, ולפי זה היה אפשר לומר שהזב או הנדה שנטמאו במת, לא חל עליהם טומאה זו, כי היא טומאה קלה מהם, שלא משתלח משני מחנות, ואם טבלו לטומאתן מותרים להכנס למשכן. לפיכך כתוב בתורה, דאף בזה אסור להכנס למשכן. וכך פירוש הכתוב בדרך פשט "כי מי נדה לא זרק עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו", פירוש אם היה טמא לפני כן לזב או נדה, ולאחר מכן נטמא למת ונטהר בטבילה, אבל לא זורק עליו מי נדה, טמא יהיה, ולא הכנס למשכן, אף אם, עוד טמאתו בו, שבשעה שנגע במת, היה בו, דהיינו עליו, טומאה חמורה מאוד, בגופו, כטומאת זב ונדה, מכל מקום טמא יהיה, לחייבו להכנס למקדש בכרת.

⁶ תמצית דבריו: זב או נדה שטומאתן חמורה, שמשתלחין משני מחנות, ונגעו במת שמשתלח ממחנה אחת, אף על פי שטומאתן חמורה, חלה עליהם טומאת המת, שאם יטבלו אסורים להכנס למקדש, עד שיזרוק עליהם מי נדה.

[יח]

⁷ [יח] כדי להבין תוכן דבריו יש להקדים כמה הקדמות:

הנה לא כתיב בקרא דין טומאת היסט במת, אלא טומאת מגע ואהל בלבד, דכתיב (יט, יד-טז) "זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים: וכל פלי פתוח אשר אין צמיד פתיל

כתב זה גבי משכן ולא גבי מקדש. ודו"ק⁴.

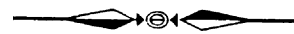
[יז]

(יט, יג) כֹּל הַנֹּגַע בְּמַת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת מִשְׁפָּן ה' טָמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נִדְּהָ לֹא זָרַק עָלָיו טָמֵא יְהִי עוֹד טָמֵאָתוּ בּוֹ:

דין זב או נדה שנגעו במת, וטבלו, אבל לא נזרק עליהם מי נדה

טמא יהיה עוד טומאתו בו. יתכן⁵ לפרש, שלכאורה הוא אמינא היכא דזב או נדה שטמאים טומאת הגוף חמורה ומשתלחים חוץ לב' מחנות (כלים א, ח. אפסחים סז, א), לכן שבע להו טומאה, וכי נגעו במת לא יטמאם, וכדאשכחן במנחות כד, ב שבע להו טומאה בטומאה אחת [מדרס ומגע זב, דמזב אתי], וגבי טבילת בעל קרי לדברי תורה אמרו בירושלמי סוף מי שמתו (ברכות ג, ו),

⁴ תמצית דבריו: חז"ל דרשו שאיסור כניסה למשכן או למקדש הוא אפילו טבל, אלא שלא העריב שמשו. וכן אם הוא מחוסר כיפורים, וכן אם נטמא למת מצוה, גם אסור להכנס למקדש או למשכן.

[יז]

⁵ תוכן דבריו, המילים בפסוק זה צריכים ביאור, דכיון דכתיב (יט, יג) "כל הנוגע במת בנפש האדם אשר ימות ולא יתחטא את משפן ה' טמא ונכרתה הנפש ההוא מישראל", מה הוא שמסיים הכתוב: "כי מי נדה לא זרק עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו", [וכבר מבואר בפסקא טז, דברי חז"ל (מכות ח, ב) דדרשו לרבות טבול יום מחוסר כיפורים ומת מצוה, אבל התורה נדרשת גם בפשט, לפיכך בא המשך חכמה לבאר מה הוא פשט הכתוב].

ומפרש המשך חכמה. דהנה יש להקדים, שהנוגע במת משתלח רק ממחנה אחד מבית המקדש, אבל מותר בהר הבית. וזב ונדה משתלחים משני מחנות (כלים א, ח. אפסחים סז, א), אם כן טומאת זב ונדה חמורה מטומאת מגע מת. והנה במנחות (כד, ב) מסתפק הש"ס, בטמא טומאה חמורה אם חל עליו טומאה קלה, כגון באותה טומאה שקדם לו טומאת מדרס הזב, ולאחר מכן נטמא במגע זב, שלא חל עליו טומאת מגע, וכן בירושלמי ברכות (ג, ו) אמרו, דזב שראה קרי לרבי יהודה לא חל עליו טומאת קרי, כיון שהיתה

משך חכמה

פרשת חוקת, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמ"ד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

והרגו, ת"ל כל הורג נפש, וכל נוגע בחלל תתחטאו (במדבר לא יט), מקיש הורג לנוגע, מה נוגע על ידי חיבורו אף הורג על ידי חיבורו".

והשתא יש לדקדק, מדוע לא ניחא לרבי מאיר ללמוד זאת מטומאת נבלה כתנא קמא. ומיישב המשך חכמה, דרבי מאיר לשיטתו, דסובר, דהיכא דילפינן ממקום אחר, ילפינן לכל מילי מהמקום ההוא, דדון מינה, דהיינו תדון ללמוד הלכה ממקום ההוא, ומינה, כלומר, ומשם תלמד גם לכל הדינים. אבל תנא קמא סובר דאמרינן דון מינה, ואוקי באתרא, כלומר תלמד ממקום אחר, ולאחר שתלמד הדין ההוא, תלמד לשאר הדינים כפי שהם במקום הנלמד.

ומקור מחלוקתם בשבועות. דהנה נחלקו חכמים ורבי מאיר אם נשבע מפי עצמו שבועת העדות שלא בפני בית דין, חייב חומש ואשם. דתנן (שבועות ל, א) "שבועת העדות כו' בפני בית דין ושלא בפני ב"ד מפי עצמו, ומפי אחרים אין חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד, דברי ר' מאיר; וחכמים אומרים: בין מפי עצמו ובין מפי אחרים - אינן חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד". מבואר, דבנשבע מפי אחרים אין חייב אלא כשכפר בבית דין, אבל בנשבע מפי עצמו, לרבי מאיר חייב אפילו שלא בפני בית דין, ולחכמים עד שיכפרו בהן בבית דין.

והביאור בזה, דבשבועת העדות כתיב רק שבועה על ידי אחרים ולא מפי עצמו, דכתיב (ויקרא ה, א) "וְנִפְשׁוּ פִי תְחַטָּא וְשָׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים וְהוּא עֹד או רָאָה או יָדַע אִם לֹא יִגִּיד וְנִשְׁאַ עֲוֹנוֹ", ושבועה זו היא בבית דין, דשם הוא תובעו להעיד לו, ומשביעו, אבל בשבועת הפקדון כתיב רק נשבע מפי עצמו, דכתיב (ויקרא פרק ה, כא-כב) "וְנִפְשׁוּ פִי תְחַטָּא וּמַעַל מַעַל בְּה' וְכַחַשׁ בְּעֵמִיתוֹ בְּפִקְדוֹן או בְּתַשׁוּמַת יָד או בְּגִזְל או עֲשָׂק אֶת עֲמִיתוֹ: או מִצָּא אֲבָדָה וְכַחַשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל שְׂקָר עַל אַחַת מִפְּלֵ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם לְחַטָּא בְּהִנְיָה", והטעם ששבועת העדות חייב גם בנשבע מפי עצמו, דילפינן לה משבועת הפקדון.

ואיתא בשבועות (לא, א), דטעם מחלוקתם הוא, דרבי מאיר סובר, שכיון שילפינן חיוב לשבועה מפי עצמו בשבועת העדות משבועת הפקדון, ושבועת הפקדון היא חוץ לבית דין, גם בשבועת העדות הוא חוץ לבית דין כשנשבע מעצמו, דדון מינה, ומינה. דון נשבע מפי עצמי בשבועת הפקדון, ומינה, ומשבועת הפקדון שהיא חוץ לבית דין, דון בשבועת העדות. אבל חכמים סוברים, דדון מינה ואוקמי באתרא, דלאחר שלומדים שבועת העדות מפי עצמו משבועת הפקדון, נותנים ללימוד דין של שבועת העדות דהוא דוקא בבית דין. [ואף על פי שמבואר בסוגיא דמשבועת העדות אין

עָלִיו טָמֵא הוּא: וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה בְּחַלְל חָרֵב או בְּמַת או בְּעֵצִים אֲדָם או בְּקֶבֶר יִטְמָא שְׂבַעַת יָמִים". אבל בטומאת נבלה כתיב טומאת היסט, דכתיב (ויקרא פרק יא, לט-מ) "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאֶכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב: וְהֶאֱכַל מִנִּבְלָתָהּ יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְיִטְמָא עַד הָעֶרֶב וְהִנְשֵׂא אֶת נִבְלָתָהּ יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְיִטְמָא עַד הָעֶרֶב" והיסט היא בכלל טומאת משא, דכל מסיט הוא בכלל נושא (חולין קכד, ב. רמב"ם טומאת מת א, ז ובכסף משנה).

ותניא בספרי מנין שמת מטמא בהיסט, ואמרו, דילפינן לה מטומאת נבלה בקל וחומר, דאם נבלה שהיא טומאה קלה יותר מטומאת מת, דאינה מטמאה אלא טומאת ערב, מטמאה בהיסט, מת שטומאתו חמורה יותר אינו דין שיטמא בהיסט. ומקשה, דאם נלמד טומאת היסט במת ממגע נבלה, אין ללמוד אלא לטומאת ערב כטומאת נבלה, ומנין שטומאת היסט במת מטמא שבעה ימים. ומתרץ, דהא דנבלה מטמאה בהיסט טומאת ערב, כיון שמגעה מטמא רק לטומאת ערב, אבל מת שטומאת מגעו היא לשבעה, גם טומאת היסטו היא לשבעה. וז"ל הספרי (חקת פסקא קכז) "מנין שטמא בהיסט, אמרת, ק"ו הוא, מה נבילה קלה, הרי היא מטמאה בהיסט, המת חמור דין הוא שיטמא בהיסט. אי, מה להלן טומאת ערב אף כאן טומאת ערב, אמרת, מקום שמגעו טומאת שבעה היסטו טומאת שבעה, מקום שמגעו טומאת ערב, היסטו טומאת ערב" ע"כ.

ועל דברי תנא קמא פליג רבי מאיר, ואומר דאין צורך ללמוד טומאת היסט במת מנבלה, אלא אפשר ללמוד זאת ממקום אחר, דכתיב להלן (לא, יט) "וְאִתָּם חָנוּ מִחוּץ לַמִּחֲנֶה שְׂבַעַת יָמִים כָּל הָרֹג נֶפֶשׁ וְכָל נֹגֵעַ בְּחַלְל תְּתַחַטְּאוּ בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַרְּבִיעִי אִתָּם וּשְׂבִיכָם", הנה כתיב דהורג נפש טמא שבעה ימים. ואין לומר שנוגע במת עצמו, דזה ילפינן מדכתיב נוגע בחלל, ואי אפשר לפרש דאפילו הרגו בחץ נטמא, מדקיש הכתוב נוגע בחלל להורג נפש, מה נוגע בחלל נוגע ממש, גם הורג היינו על ידי נגיעה. ואי אפשר לפרש שנגע על ידי החרב, שהחרב מטמאה, דזה כבר למדנו כאן מדכתיב חלל חרב, למדו חז"ל בספרי לעיל "בחלל חרב, בא הכתוב ולימד על החרב שטמאה טומאת שבעה".

אלא על כורחך איירי שהורג נפש בדבר שאינו מקבל טומאה, דאינו חרב, ונטמא על ידי שמסיט המת עם הדבר ההוא, וכתיב דטמא שבעה ימים, שמע מינא דהמסיט מת טמא שבעה ימים. וז"ל הספרי (שם) [לפי גירסת הגר"א] "רבי מאיר אומר אין צריך, הרי הוא אומר וכל הורג נפש, בהרגו בדבר שמקבל טומאה הכתוב מדבר, שטמא בהיסט, או אפילו זרק בו החץ

משך חכמה

פרשת חוקת, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמ"ד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

יש לומר בפשיטות, דרבי מאיר סובר דאמרינן דיו ורבנן סוברים דלא אמרינן דיו, וכן כתב הרמב"ן בפירושו חומש להלן על מחלוקת זו בספרי (לא, יט ד"ה כל הורג בסוף הדיבור), וז"ל "הביא תנא קמא משא המת מן הקל וחומר, ואפילו לטומאת שבעה, דלית ליה דיו, והביאו רבי מאיר מן הכתוב הזה, דאית ליה דיו ולא אתי בק"ו, כדאיתא בבבא קמא בפרק כיצד הרגל (כד ב) עכ"ל. הנה מבואר, דאין שייך כאן כלל מחלוקת דון ומינה ומינה. ועוד תימה, דדוקא מחלוקת דיו היא מבואר בסוגיא בבא קמא כדכתב הרמב"ן, וכידוע פירוש הרמב"ן רגיל על לשונו של המשך חכמה ומה הביאו לחלוק על דבריו.

ונראה בזה, דהנה יש לדקדק על שיטת הרמב"ן, דמבואר בסוגיא שהביא הרמב"ן בבא קמא (כה, א), דרבי טרפון שחולק על רבנן (דרבי מאיר בכלל רבנן), וסובר דלא אמרינן דיו, היינו רק היכא דמיפרך קל וחומר, ורבנן סוברים דאפילו היכא דמיפרך קל וחומר אמרינן דיו, אבל היכא דלא מיפרך קל וחומר אף לרבי טרפון אמרינן דיו. אם כן יש לדקדק, הא הכא לא מיפרך קל וחומר, דקל וחומר צריך לגופה דטומאת מגע במת, ודיו לבא מן הדין להיות כנידון, שלא יטמא שבעה ימים אלא טומאת ערב, אם כן לרבנן נמי קשה, איך ילפו היסת טומאת שבעה במת מנבלה, ולא אמרו דיו, והא לא מיפרך קל וחומר. ואין לומר דסברי כהני תנאים דסברי בסוגיא דבבא קמא דאית להו דיו אפילו היכא דלא מיפרך קל וחומר, דאם כן, מדוע הש"ס בסוגיא דבבא קמא אינו מביא הני רבנן, והא הולך ומונה התם שיטות תנאים דסברי דלא אמרינן דיו, אפילו היכא דלא מיפרך קל וחומר.

ועל כורחך צריך לומר, כמו שכתב רבי יצחק אלחנן בשו"ת באר יצחק (אורח חיים סימן ח ענף ב), דגם בקל וחומר אמרינן דון מינא ואוקמי באתרא, ומה שאמרו דיו בקל וחומר היינו רק באופן שאי אפשר לומר אוקמי באתרא. וז"ל "ועיין בחולין (דף ק"כ ע"ב) ברש"י ד"ה בדון מינה ומינה כו', שכתב דגם בבנין אב שייך הך פלוגתא דדון מינה ומינה או אוקי באתרה, אם כן הוא הדין בקל וחומר, והא דקיימא לן דאמרינן דיו לבא מן הדין להיות כנידון, היינו משום דלא שייך התם לומר אוקי באתרה, וכמו בקרן ברשות הניזק, דהא אדרבה באתרא ליכא רק חצי נזק, וכמו כן בהא דאמרו קל וחומר לשכינה י"ד יום, לא שייך התם לומר אוקמיה באתרא, דהא לא הוי התם באתריה שום ענין כלל מזה, וכמו כן בכל דיו כמבואר" עכ"ל.

ועל פי זה מבואר היטב עומק כונת המשך חכמה, דכתב בדקדוק רב דרבי מאיר לשיטתו דלא אמרינן דון מינה ואוקמי באתרא, אלא דון מינה ומינה,

ראיה שחכמים סוברים דון מינה ואוקמי באתרא - כמבואר להלן בתוספת לאחר הערה זו - מכל מקום בדקדוק רב כתב המשך חכמה שיש ראיה מרבי מאיר בשבועת העדות, כיון שהתוס' כתבו (שבועות לא, ב ד"ה מההיא) דמרבי מאיר יש ראיה משבועת העדות דסובר דון ומינה, ומה שאמרו שאין ראיה משבועת העדות, הוא אליבא דרבנן בלבד עיין שם, ולזה נתכון שכתב לעיין שם].

וכיון שנתבאר שרבי מאיר סובר דאמרינן דון מינה ומינה, מתבאר היטב מדוע רבי מאיר לשיטתו אינו יכול ללמוד טומאת היסט במת, מנבלה, דכיון שילפינן מינה ומינה, אי אפשר לטמא במגע מת אלא טומאת ערב כנבילה, דדון מינה, מנבלה, ומינה טומאת ערב בלבד. מה שאין כן תנא קמא סובר, דדון מינה ומינה ואוקמי באתרא, דלאחר דדון מנבלה, מוקמי במקומו, דהיינו כדין טומאת מת שהוא שבעת ימים, לפיכך ניחא ליה ללמוד מנבלה, זה תוכן דבריו.

[אף על פי שדבריו נראים פשוטים, יש בהם עומק וחיידוש רב מאוד. דהנה כתב המשך חכמה לעיין בסוגיא דשבועות (לא, ב), ומבואר שם, שרב פפא אומר שאין הכרח מרבנן שסוברים ששבועת העדות מפי עצמו היא רק בבית דין, דסוברים דון מינה ואוקמי באתרא, דדלמא באמת סוברים דון מינה ומינה, והטעם שסוברים ששבועת העדות מפי עצמו רק בבית דין, מפני שלא לומדים שבועת העדות מפי עצמו משבועת הפקדון מפי עצמו, אלא בקל וחומר משבועת העדות, דאם נשבע על ידי אחרים חייב, קל וחומר נשבע על פי עצמו, ולפיכך סוברים דרק נשבע בבית דין חייב, דדיו לבא מן הדין להיות כנידון, אבל משבועת הפקדון יש ראיה שסוברים דון מינה ואוקמי באתרא. דהנה נשבע מפי עצמו בודאי יותר חמור מנשבע מפי אחרים, ומנין לחייב בשבועת הפקדון בנשבע על ידי אחרים, דאי אפשר ללמוד קל וחומר מנשבע בשבועת הפקדון על ידי עצמו, דנשבע על ידי אחרים קל יותר מנשבע על פי עצמו, אלא על כורחך דילפינן לה דון מינה משבועת העדות, והתם הוא בבית דין, אם כן מינא לרבנן, ששבועת הפקדון מפי אחרים היא חוץ לבית דין, אלא על כורחך דסוברים דון מינה ואוקמי באתרא, זה תוכן הסוגיא.

[הנה מבואר בסוגיא, דאם ילפינן מקל וחומר אומרים דיו לבא מן הדין להיות כנידון, ואין שייך כלל דון מינה ואוקמי באתרא. לפי זה יש לתמוה על המשך חכמה, דאפילו אי סברי חכמים דון מינה ואוקמי באתרא, הני מילי כשלומדים בגזרה שוה, אבל כשלומדים מקל וחומר דיו לבא מן הדין להיות כנידון, ועל כורחך צריך לומר, דרבנן סברי דלא אמרינן דיו, ולפי זה

משך חכמה

פרשת חוקת, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[יט]

(יט, טז) וְכֹל אֲשֶׁר יִגַע עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה בְּחֻלְל חֶרֶב אוֹ בְּמַת אוֹ בְּעַצֵּם
אָדָם אוֹ בְּקִבְרֵי יִטְמָא שְׂבַעַת יָמִים:

נוגע באבר מן המת שאין בו כזית

עדויות? פרק ו, ב שרבי אליעזר אומר לא אמרו אלא על אבר מן

רבי אליעזר שקבלה הוא שאבר מן המת אינו מטמא, דאם כן היה לומר להם: 'אמרו על אבר מן המת שאינו מטמא', אלא שאמר להם: 'שאיין קבלה לטמא אלא על אבר מן החי'. והשתא יש לתמוה טובא, הא זה גופא הקשו לרבי אליעזר, דכיון שיש קבלה על אבר מן החי שטמא, יש ללמוד לאבר מן המת שטמא בקל וחומר מאבר מן החי, וקל וחומר הוא אחד מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהם, ומה היא תשובת רבי אליעזר שיש קבלה על אבר מן החי, ואינו משיב על הקל וחומר, בא המשך חכמה לבאר.

ומבאר, הדנה נמלה שמתה מטמא אפילו שאין לה שיעור כזית, וחתיכה מן הנבלה צריכה שיעור כזית. והטעם בזה, כיון שדבר שטומאתו היא מחמת עצמותו, כמו נמלה, שטמאה משום עצמותה, שהיא בריה, אפילו אין לה שיעור טמאה, וכשחל על דבר טומאה מחמת עצמותו, אין צריך שיעור, כי הא גופא היא טומאתו מחמת עצמותו, אבל נבלה, טומאתה מחמת נבלתה, והטומאה חלה על כולה, ובשר ממנה טמא כי הוא חלק ממנה, וכיון שאינו טמא מחמת עצמותו אלא מפני שהוא חלק מטומאה, הוא צריך שיעור, שאם אין לו שיעור אין לו חשיבות של הדבר שבא ממנו, והרי אינו טמא אלא מחמת שבא מדבר ההוא, וצריך להיות חשוב, להיות נחשב שבא מהדבר ההוא, לכך בשר מהנבלה טמא רק אם יש לו שיעור, אבל נמלה טמאה מחמת עצמותה, לכן אינה צריכה שיעור, ששמה בעצמה הוא טומאתה.

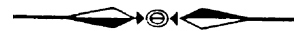
והנה הרמב"ם מפרש בפירושו המשנה, שמחלוקת רבנן ורבי אליעזר הוא באבר הפורש מן המת שאין לו שיעור כזית, אבל אם יש שיעור כזית, הכל מודים שכזית מן המת טמא.

ובזה מבואר היטב טענת רבי אליעזר, דאומר לחכמים, מה שאמרתם ללמוד קל וחומר מאבר מן החי הטהור, לאו קל וחומר הוא, דהיא הנותנת, דדוקא מפני שהחי הטהור, האבר ממנו טמא טמאה מחמת עצמותו, לכן אין צריך שיעור, אבל אבר מן המת אינו טמא מחמת עצמותו, דכיון שהמת טמא, טומאתו היא מחמת שהוא חלק מטומאת המת, לכן צריך להיות חלק חשוב, להיות נחשב שבא מן המת.

שמטמא בהיסט [גירסת הגר"א]. ופירושו, דרבי מאיר לטעמיה אזיל בשבועות דף לא, א דרבי מאיר סבר דמושבוע מפי עצמו בבית דין כו' עיין שם, דסבר דון מינה ומינה, והכא נמי דון מינה ומינה לטומאת ערב בלבד, ולכך קאמר אין צריך למילף כלל טומאת היסט מנבלה. ודו"ק⁸.

לפיכך אינו יכול ללמוד מנבלה, אבל רבנן סברי דון מינה ואוקמי באתרא, לפיכך אף דילפי בקל וחומר אמרו דון מינה ואוקמי באתרא]

⁸ תמצית דבריו: טומאת היסט במת אינה כתובה בפרשת טומאת מת, אלא טומאת מגע וטומאת אוהל בלבד, וילפינן לטומאת היסט במת מקל וחומר מטומאת נבלה הקלה, שמטמאה בהיסט, קל וחומר לטומאת מת, ומכל מקום לא אמרינן דמטמא רק טומאת ערב כנבלה, דלאחר שילפינן מנבלה שיטמא במת, מוקמינן לדין היסט ככל דיני טומאת מת שטמא שבעה, דדון מינה ואוקמי באתרא, זה שיטת רבנן בספרי. אבל רבי מאיר לומד טומאת היסט במת ממקום אחר, כיון שסובר במסכת שבועות דדון מינה ומינה, שכשלומדים ממקום אחר לומדים לגמרי מהמקום ההוא, לפיכך אינו יכול ללמוד טומאת היסט במת שבעה ימים מנבלה שטמאה טומאת ערב.

[יט]

⁹ [יט] תוכן דבריו דתנן בעדויות (ו, ב) "העיד רבי יהושע ורבי נחוניא בן אלינתן איש כפר הבבלי, על אבר מן המת שהוא טמא, שרבי אליעזר אומר לא אמרו אלא על אבר מן החי. אמרו לו, והלא קל וחומר, ומה מן החי שהוא טהור, אבר הפורש ממנו טמא, המת שהוא טמא, אינו דין שיהיה אבר הפורש ממנו טמא, אמר להם, לא אמרו אלא על אבר מן החי כו" ע"כ.

הנה רבי אליעזר סובר שאבר מן המת ואינו מטמא, והעיד רבי יהושע ורבי נחוניא שמטמא, ולמדו זאת מקל וחומר, ומה אבר מן החי, שהחי הוא טהור, ואף על פי כן אם פרש ממנו אבר, טמא האבר, מת שהוא טמא, אינו דין שאבר הפורש ממנו יהיה טמא, אמר להם רבי אליעזר, שלא אמרו בקבלה שיטמא אלא על אבר מן החי. והנה הלשון משמע, שלא אמר להם

משך חכמה

פרשת חוקת, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[כ]

(יט, יג) פֶּל הַנֶּגַע בְּמַת בְּנִפְשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת
מִשְׁפָּנוּ ה' טָמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נָדָה לֹא זָרַק
עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טָמֵאֲתוּ בּוֹ:
(יט, כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ
הַקְּהָל כִּי אֶת מִקְדָּשׁ ה' טָמֵא מִי נָדָה לֹא זָרַק עָלָיו טָמֵא הוּא:

הטעם של עונש כרת

(יט, כ) ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל, כי את מקדש ה' טמא.
יתכן¹¹, כי הכרת הוא שהוא נכרת מתוך הכלל, כמו בשר המת מן
נפש האדם. כי כמו שהרוח החיוני הוא שוכן בגוף ונמצא בכל חלק

שתכרת הנפש. בהרי כרת היא כריתת הנפש, שאין לה מנוחה, אם כן מהו
הלשון "ונכרתה הנפש ההוא מישראל", "ונכרתה הנפש ההוא מתוך
הקהל", ולא כתוב רק "ונכרתה הנפש ההוא". ג. מהו שינויי הלשון,
שבפסוק יג כתוב "את משפנו ה' טמא ונכרתה הנפש ההוא מישראל",
ובפסוק כ כתוב "ונכרתה הנפש ההוא מתוך הקהל כפי את מקדש ה'
טמא", פעם כתוב משכן כו' מישראל, ופעם כתוב הקהל כו' מקדש. [ואף
על פי שבגמרא שבועות (טז, ב) אמרו דבא ללמד שמשכן ומקדש אחד הוא,
מכל מקום, אין זה פשוטו של מקרא. ועוד, דלא מיושב שינוי הלשון של
ישראל וקהל].

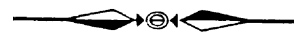
ומפרש המשך חכמה, דעונש כרת, באמת הוא תועלת גדולה מאוד, ויש
להביין זאת ממעשה כרת שבגוף האדם. דהנה גוף האדם הוא משכן לרוח
החיוני של האדם, וכל עורק מעורקיו של האדם הם משכן לרוח זאת, ואם
לא תגיע חיות של רוח החיוני לאחד מאברי האדם, יפסד האבר ההוא מיד
וינמק, וכאשר האבר ינמק הוא ירקב ויפסיד את שאר אבריו הגוף, לכן
כורתים את האבר שפסקה ממנו החיות החיוני של האדם, כדי שלא יפסיד
את שאר אבריו הגוף, אם כן כרת זה הוא תיקון גדול מאוד לגוף האדם שלא
יפסד.

והנה כללות עם ישראל הם משכן ומעון לרוח האלוקי, שישראל מפרסמים
אלוקותו יתברך בעולם, ובכללם יחד הם גוף אחד משכן לה'. וכאשר יש
אבר אחד מגוף זה שנפסד, דהיינו שאחד מישראל מעשיו מקולקלים, הוא
מפסיד את שאר חלקי הגוף, דהיינו את החלקים בעם ישראל, לפיכך כדי
למנוע קלקול של שאר חלקי הגוף, דהיינו של שאר עם ישראל, צריך לכרות

החי כו' והלא קל וחומר, ומה החי שהוא טהור, אבר הפורש ממנו
טמא כו' אמר להם לא אמרו אלא על אבר מן החי. פירוש, דפליגי
באין בו כזית, כדמפרש הרמב"ם בפירוש המשנה, ועל זה אמר,
דאדרבא זה הגורם, דדבר שאיסורו בא בפני עצמו, כמו נמלה, אין
צריך שעור, אבל אבר מן הנבלה, כיון שענין האיסור לא בא על
דבר זה לחוד, לא הוי בריה, כן הכא, לענין טומאה אבר מן החי,
הלא באה טומאתו מתחילת ברייתו עליו בפרט, ואם כן היא בריה
ואין צריך שעור, אבל אבר מן המת, טומאת המת חלה על כל המת
בכללו, ואם כן אבר ממנו אינו בריה וצריך שעור. או פירוש, דאבר
מן החי הוא עיקרו הלכה למשה מסיני, ולכן לא ילפינן אבר מן
המת בקל וחומר, דאין דנין קל וחומר מהלכה (שבת קלב, א), וזה
דאמר לא אמרו אלא על אבר מן החי. ודו"ק¹⁰.

[ואין להקשות דמכל מקום יטמא אבר מן המת מדין עצמותו, מקל וחומר
מאבר מן החי. דזה בודאי אינו נכון, דאבר מן החי הוא טומאת אבר מן החי,
ואבר מן המת הוא טומאת מת, אלא דחכמים רצו ללמוד מקל וחומר, שכשם
שאבר מן החי טמא טומאת אבר מן החי אפילו שאין לו כזית, יהיה טמא
אבר מן המת בטומאת מת אפילו שאין בו כזית, מקל וחומר].
עוד דרך מפרש המשך חכמה, דכוונת רבי אליעזר לומר, שכיון שטומאת
אבר מן החי היא קבלה, הלכה למשה מסיני, אין למדים קל וחומר מהלכה
(שבת קלב, א).

¹⁰ תמצית דבריו: חכמים מטמאים אבר מן המת שאין לו כזית,
בקל וחומר מן החי שטמא אפילו אין לו כזית, והרי החי קל מן
המת. ורבי אליעזר סובר, שאבר מן המת שאין לו כזית טהור, ולא
ילף מקל וחומר, דסובר שדוקא מפני שהחי טהור האבר ממנו
טמא, לא מחמת שבא מן החי, אלא עצמותו טמא, ודבר שעצמותו
טמא, אינו צריך שיעור, כנמלה שאינה צריכה שיעור, אבל אבר
מן המת אינו טמא מעצמותו, אלא מחמת שבא מן המת, לפיכך
צריך שיעור להיות נחשב חלק מהמת. ועוד טעם, מפני שאבר מן
החי הלכה למשה מסיני הוא, ואין למדים קל וחומר מהלכה.

[כ]

¹¹ [כ] תוכן דבריו, יש לדקדק: א. כידוע כל העונשין שבתורה הם תיקון,
ואין המטרה העונש, אלא התיקון והתועלת מהעונש. אם כן, מהו התיקון

משך חכמה

פרשת חוקת, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ג, גליון מס' תקמ"ד טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

הנסתרות (סנהדרין מג, ב), ועדיין לא היו כגוף אחד, מה שאין כן כיון שעברו הירדן נענשו על הנסתרות (שם), כי כל האומה כגוף אחד, וזה שאמר גבי משכן (פסוק יג) ונכרתה הנפש ההיא מישראל, אולם גבי מקדש, שהם כגוף אחד, אמר מתוך הקהל, שהוא כמו הכרת אבר אחד מתוך הגוף, שכן, הקהל, הוא אדם אחד, מעון לרוח השם יתברך. ודו"ק¹².

מחלקיו, ועורקיו כולם מעון להרוח החיוני, וכאשר יופסד אחד, אז טוב לו להכרת מן הגוף, ולא להפסיד כל הגוף, כן האומה הישראלית היא גוף אחד, מעון לרוח האלקי ומשכן קדשו, ושוכן על כל איש ישראלי בפרט, וכאשר יופסד אחד, אז ניאות לו ההכרת [ואולי הוא כמו כוונה שניה על (פסוק יג) משכן ה' טמא. ודו"ק]. והנה במשכן עדיין לא היו מצויים על ערבות של

את הירדן ולא היה להם מקדש, אז הכרת הוא כדי שלא יפסיד האחד את שאר האומה, לכן כתיב "אַתְּ מִשְׁכַּן ה' טָמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל". ויתכן לפי זה, דלשון "משכן ה'" אינו רק כפשוטו על המשכן שעשה משה, אלא הכונה על הרוח הלקי ששוכן על ידי ישראל, וזה עוד כונה על לשון "משכן ה'".

אבל לאחר שעברו את הירדן ונעשו ערבים אף על הנסתרות, ונעשו כאדם אחד, דהיינו "קהל", והיינו כשהיה להם מקדש, לפיכך כתיב "וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקֶּהֱלִי כִּי אֶת מִקְדָּשׁ ה' טָמֵא", ומישוב דקדוק ב, ג. והוא נפלא מאוד.

¹² תמצית דבריו: כשם שצריך לכות אבר שנמק והתייבש בגוף האדם, כדי שלא יפסיד את שאר אברי האדם, כך צריך לכות את הנפש של ישראל שקלקל מעשיו, כדי שלא יפסיד את שאר ישראל, שכולם כגוף אחד להשרות את שכינתו יתברך בעולם. שהמטרה בכרת אינו העונש, אלא תיקון של כלל ישראל להשרות הרוח האלקי של ה' יתברך. ולפני שנכנסו לארץ ישראל, היו רק כאומה אחת, ולא כגוף אחד, לכן כתוב נכרתה כו' מישראל, אבל לאחר שנכנסו לארץ נעשו כגוף אחד, לכן כתוב ונכרתה כו' מתוך הקהל, שלשון קהל הוא אדם אחד, מעון לרוח ה' יתברך.

האבר הזה, דהיינו של ישראל הזה, כדי שלא יפסיד את שאר האומה, והוא תיקון גדול להשרות את הרוח האלקי על עם ישראל, וזה עיקר הטעם בעונש כרת, שמטרתו אינה לענוש, אלא לתקן, ולפי זה, לשון כרת אינו רק כרת לנפש אין לה מנוחה, אלא עיקר משמעו שנכרת מתוך הכלל, כמו בשר המת מנפש האדם, ומישוב דקדוק א.

ועל פי יתבאר כחומר שינויי לשונות הכתוב. דהנה מבואר בסוטה (לז, ב), שלפני שעברו ישראל את הירדן קבלו על עצמם להיות ערבים האחד על האחר, [והוא מהטעם הנ"ל, שהם כגוף אחד למשכן הרוח האלקי]. דהיינו להיות ונענש האחד על עבירת חברו. ומבואר בסנהדרין (מג, ב) שעד שלא עברו את הירדן לא קבלו על עצמם להיות נענשים האחד על האחר אלא על עבירות שבגלוי, ולא עבירות שבסתר, ולאחר שעברו את הירדן כבר קבלו להענש גם על עבירות שבסתר. והטעם בזה, כיון שכשנכנסו לארץ ישראל התחזק הקשר בין ישראל זה לזה, עד שנעשו ממש כגוף אחד, ולכן נענשו אף על הנסתרות, אבל לפני כן לא היו כאחד ממש להענש על הנסתרות, אלא רק על הגלוי, שאף על פי שהיו אחד, מכל מקום אינן כאחד ממש להענש על הנסתרות.

ובזה יבואר הכל כחומר, דהנה לשון "ישראל" משמעו אומה אחת, אבל אינו לשון חיבור כאדם אחד, אבל לשון "קהל" משמעו אדם אחד.

והנה גם כשהיו ישראל רק כאומה אחת היו משכן לרוח האלקי, אלא שלא היו ממש כאדם אחד. לפיכך בפסוק יג בא הכתוב לפרש עונש הכרת שהיה כשהיו ישראל רק כאומה אחת, כתוב שמשכן ה' טמא, דהיינו לפני שעברו